

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton.	Szerkesztő és laptulajdonos: Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.	Hirdetéseket felvesz Magyarország részére a kiadóhivatal. — <i>Ausztria és külföld részére</i> kizárólag Friedl Hubert (Bécs, Matzleindorferstr. 7.) Egy 4 hasábos petitsor 5 kr. Pályázatok sora 10 kr. — Bélyeg 30 kr.
Előfizetési ár: Egész évre 4 frt Negyed évre 1 frt Fél évre . . 2 frt Egyes szám 10 kr.	Főmunkatárs: Zelliger Vilmos.	
	Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI. Ersek-utca 2. sz.	

TARTALOM: A kath. tanítógyűlés tárgyai. II. Dr. Gyürky Ödön — Népiskola. Kinek kötelessége a tankötelesek összeírását végezni? II. Bielek P. Antal. — Egyesületi élet. Vasastelepi S. Károly. — Iskolaszentelési ünnep. Vida Dániel. — T á r c z a: Divat szerint. Cenner Lajos. — Irodalom és művészet. — Vegyesek.

A kath. tanítógyűlés tárgyai.

II.

Népoktatásügyünk jelenlegi szervezete, annak összes intézményei, a népnevelésről szóló 1868. évi XXXVIII törvénycikken alapulnak. Ez a törvény volt az, mely a népnevelés ügyét nálunk legutoljára rendezte országosan; ez a törvény alapja népnevelési ügyünk elvitázhatatlan fejlődésének, sok tekintetben fényes haladásának; de nem egy bajnak, nem egy emésztő betegségnek az okai is ebben a törvényben gyökereznek.

Emlékszünk jól azokra a körülményekre, melyek ennek a törvénynek megalkotására, annak elfogadására irányadólag hatottak be. Ismerjük a szellemet, mely azt létrehozta; az okokat, melyek annak elfogadását lehetővé tették. Emlékünkbe vésvé az a nagyon is irányzatosan forszírozott tárgyalás, melyben ez a törvényjavaslat a főrendiháznál 1868. évi decz. 1-én és 2-án keresztülment, s nem felejtettük el azon beszédek sem, melyeket kath. életünk vezérférfiai a törvényjavaslat ellen tartottak. Semmi kétség benne, kath. tanítógyűlésünk összes tényezői megtették azt, amit tenniük kötelességük volt. Hogy ezen a kötelességen túlmenni nem bátorkodtak, annak eredménye a törvényjavaslat elfogadása lett.

A kath. tanítóknak azonban egyetemlegesen, mint egész testületnek, nem volt még alkalmuk ezzel a törvénnyel tüzetesebben is foglalkozni. Huszonkét hosszú éve, hogy a törvény életbe lépett, huszonkét hosszú évnek kelle elmúlnia, míg odáig jutottunk, midőn legalább reményelnünk szabad, hogy a kath. tanítók egyetemes gyűlését Isten segítségével mégis megérhetjük. De éppen azért, mert ez lesz a népoktatási törvény létrejötté óta az első egyetemes kath. tanítógyűlés; és tekintetbe véve azt is, hogy ha népnevelésügyünket továbbfejleszteni, javítani, tökéletesíteni kívánjuk, elvégre mégis ebből a törvényből kell kiindulnunk: *szükségesnek látszik és kívánatosnak tartjuk, hogy az első egyetemes kath. tanítógyűlés első sorban a népiskolákról szóló 1868. évi XXXVIII törvénycikkkel is foglalkozzék.*

Kívánatosnak és szükségesnek tartjuk ezt különösen két oknál fogva. Tudvalevő dolog ugyanis, hogy ez a törvény számos oly intézkedést tartalmaz, mely mélyen sérti nemcsak a kath. egyháznak a gyermekek neveltetéséhez való természeti és isteni törvényeken alapuló jogait, hanem sérti egyáltalán a vallásos, a vallás-erkölcsi nevelés érdekeit is. Ez a törvény hozta be nálunk legelőször a közös iskolák intézményét, melyet az egyház mindenkor elítélt, a kath. nevelők annyiszor helytelenítettek s a pápák annyi és annyi körlevélben óvták tőlük az ő hiveiket. Ez a törvény választotta először külön a hit és erkölcsstan tanítását, a tanítói és nevelői működés egyéb eszközeitől, a nevelés nagy munkájától, mely a mily veszélyeket rejtő dolog, ép oly paedagogiai hiba, sőt paedagogiai abszurdum is. Ennek a törvénynek vannak oly intézkedései, olyan paragrafusai, melyeket, ha az államkormány mai vezetői akár békességi, akár pénzügyi szempontból nem is igyekeznek szigorúan érvényesíteni, de a melyeket ha egy még liberálisabb és rendezettebb budgetével dolgozó kormány megtartani akarna, az összes kath. iskolákat illuzóriussá tehetné s azokat az egyház közül egészen kiragadhatná. És végül, hogy Kalocsa bíboros érsekének szavait használjam, miket a törvényjavaslat tárgyalása alkalmával mondott: ennek a törvénynek vannak olyan nyílai, melyeket a vallás-erkölcsi nevelés ellen lövelvén, azt majdnem végkép meg is öli.

A kath. tanítógyűlésnek tehát, éppen azért mert kath. tanítók értekezlete lesz az, kik át és át vannak hatva a vallás-erkölcsi nevelés szükségének érzetétől, tudatában vannak ama veszélyeknek, melyek ennek elhanyagolásával a nevelésükre bízott népet fenyegetik, de hithű harcosai is kívánunk lenni az egyház jogainak: *első sorban tárgyalás alá kellene vennie ezt a törvényt, hogy kifejezést adjon tiltakozásának ama szellem ellen, mely a törvénynek ezt az intézkedéseit létrehozta, hogy helytelenítse paedagogiai szempontokból, és téveseknek nyilvánítsa ki ezeket az intézményeket, melyek ennek a törvénynek alapján keletkeztek.*

De szükségesnek tartanók ezt más szempont-

ból is. Huszonkét éve múlt, hogy ez a törvény létrejött. Ez alatt az idő éppen nem állott meg. Fejlődött, haladt körülöttünk minden; fejlődött, haladt a paedagogia is és vele együtt a népiskolai közigazgatás, a népiskolai felügyelet, a népiskolai hatóságok kérdése is. Azonkívül sokat tapasztaltunk ezen idő alatt, mi eléggé megmutatta nekünk mi jó, mi nem jó, mi lenne jobb. Szóval teljesen megérkezett az idő, megérett a dolog arra, hogy *népnevelésünk alaptörvénye is újra revízió alá véssék*. Hiszen ha már alig pár évvel meghozatala után a bold. Pauler miniszter belátta ennek a revízióknak szükségességét s e végre egy bizottságot is szándékozott az összes felekezetek képviselőiből összehívni; ha maga ennek a törvénynek tulajdonképeni megalkotója és szellemi atyja, Molnár Aladár már 1873-ban úgy nyilatkozott róla, hogy az egész népoktatási törvény haszontalan dolog, czélt veszített experimentum: mennyivel inkább beláthatjuk ezt most már, mikor a hibák még nyilvánvalóbbak, a tévedések és fogyatkozások még szembevetőbbek s az orvoslás szüksége még égetőbbé lett. A kath. tanítógyűlés tehát a nevelésügy fejlesztésén is kívánván munkálkodni, megbeszélhetné és kidolgozhatná azokat az irányelveket, melyek szerint ezt a törvényt módosítani, kijavítani szükségesnek tartaná; kijelölhetné azokat az alapokat, melyeken hazánk népnevelésügyi épületének újbóli felépítését legcélravezetőbbnek ismeri el.

Nézetünk szerint tehát a kath. tanítógyűlés első és legfontosabb tárgya: az 1868. évi népiskolai törvény revíziójának kérdése lenne.

Ha a kath. tanítók gyűlése egy alaposan és részletesen kidolgozott elaboratumban, míg egyrésztől kath. meggyőződéséhez hiven kifejezést adna

tiltakozásának, a népiskolai törvénynek, a kath. vallás szellemébe ütköző rendelkezései ellen; másrésztől megjelölve ennek a törvénynek a hiányait, a czélnak többé meg nem felelő intézkedéseit, ezzel kapcsolatban kidolgozná azokat az elveket is, melyek szerint a magyar tanítóóság nagy többsége népnevelésügyünket szervezni óhajtaná: bizonyára egy olyan történelmi fontosságú és örök becsű munkát végezne, mely a kath. tanítók ezreinek őszinte kath. lelkiületét, paedagogiai tudásának mélységét, szellemi nivójának emelkedettségét arany betűkkel jegyeznék fel nevelésügyünk történetének lapjaira.

Dr. Gyürky Ödön.

Népiskola.

Kinek kötelessége a tankötelesek összeírását végezni?

II. A népiskolai felügyeletről sokat lehet beszélni — papiroson; de valóságos felügyeletről a közéletben beszélni képtelenség, absurdum.

Aki azt akarja tudni, micsoda az a népiskolai felügyelet, az ne keresse azt a közéletben, mert ez tulajdonképen csak papiroson létezik.

Aki nagy úr, független úr, aki semmi felelőséggel nem járó tisztséget viselő úr akar lenni, az legyen iskolaszéki tag. Parancsolhat a tanítónak, basáskodhatik az iskolában, és mind ezért felelősségre vonni nem lehet; bírságotlani — arról szó sincs. Semminemű kötelességei nincsenek, de gondja sincs semmire, vagyont nem kezel — tehát becsületes ember maradhat mindhaláláig. Sok rosszszat tehet, mert erre joga van: a tanító fölött első forum gyanánt itél. Jót nem tehet, mert arra hatalma nincsen. Tehát az iskolaszék olyan szék,

TÁRCZA.

Divat szerint.

Két utas a hajón beszélget egymással. Közelükben egy finom úr ül, non chalancel dülve hátra a pirosbársony pamlagon. Vajjon ki lehet ez? kérdi az egyik. Szomszédja, ki azon a környéken ismerős volt, ezzel a kurta válaszzal elégitte ki: ez egy tetőtől talpig magyar ember. Hogy belül milyen, felel a kérdező, azt nem tudom, de hogy a külsejére nézve épen nem tetőtől talpig magyar, azt látom. Cylindere angol gyártmány, pantalonja francia eredetű, hosszú kabátja német, csattos cipője olasz, sétatobja spanyol. — Te ugyan összehozod a nemzeteket; de hát nem lehet mindenben a ruhára adni. Non vestis facit monachum. Nem a ruha teszi a szerzetest.

Utasunknak ez a mondása mindenestre igaz. De igaz az is, hogy a ruháról általában lehet az emberre, annak jó vagy rossz módjára, sőt szokásaira is következtetni. Mert a hordár nem jár cylinderben, a miniszteri tanácsos nem sétál mezitláb, a tanító nem jár a magyar parasztokat csipőn alól takaró viseletben. Hát a ruháról mégis csak lehet a viselőjére következtetni. Ha nem is

a jellemére, de legalább is az állására, rangjára, vagyoni állapotára, sőt gyakran a foglalkozására is. Ez utóbbi esetben pedig nem az egyenruhákra gondolok. A szabót meg a cipészét, az urasági hajdút meg a borbélyt legtöbbször fel lehet ismerni az öltözetéről, a pofaszakálláról, a hátulról kettéfésült hajáról, a csizmaszárba dugott nád-pálcájáról, a járásáról s általában a külsejéről. Azért hát a divat nem olyan egészen megvetendő dolog. Amit pedig másutt figyelembe kell venni, azt a paedagogiában még úgy sem szabad mellőzni.

Mikor én abba a hajóba lépek, a melyik az élet tengerébe viszi gyermekeinket s a melyiknek a neve iskola, a hajófogason csüngő ideiglenes ruhatárban egy egész paedagogiai tanulmányt s egy tarka történetet látok leírva. Itt egy kopott kendő nyújtózkodik s fázva regél annak a szegény kis leánynak a szenvedéseiről, a kinek télenyáron egyedüli oltalmazója. — Amott az a kis aranygalléros matrőzfelöltő, elkényeztetett fiúról mesél, a kinek minden saisonban más a ruhája. Az a gyűrött kalap ott mellette sápadt, beteg fiúé, régóta és még nagyon sokáig nincs más védője a vihar ellen, szél ellen. Ez a kaczer kis piros napernyő azé a kedves kis babáé, akit jó szülőkkal, de kevés tehetséggel áldott meg az ég. Amaz a

a melynek 9 lába van, de ülése nincsen. Használni nem lehet, tehát szükségtelen.

Ki gondoskodik: 1) a rendes iskolalátogatásról, 2) az iskolák kellő berendezéséről, 3) a szegényebb tanulók számára szükséges taneszközök beszerzéséről, 4) a tanítók törvény szerinti díjazásáról, 5) az iskola épület kellő tisztántartásáról, 6) fűtéséről, 7) az árvák ruházásáról, és 8) a tankönyvek megszerzéséről? Azt hiszik talán, hogy az iskolaszék? A 8 eset közül egyikben sem önállóan, mivel itten csakis feljelentéssel élhet az iskolaszék. Cselekvőleg csak a községi előljáróság közreműködésével léphet fel.

A község előljárósága köteles évenként elkészíteni — és pedig az anyakönyvvezetőktől nyert adatok és házról házra járás alapján — a mindennapi és ismétlő tankötelesek összeírását 2 példányban, melyek egyike az iskolaszéknek adatik át, a másika a közig. bizottsághoz terjesztendő be a közokt. miniszter 1883. évi december 10-én kelt 42001 sz. a. körrendelete folytán.

Ezen rendelet mikénti végrehajtásáról nem kell beszélnem, megtudjuk azt a velem történt esetből is.

Egyszer elhozta magával a nótárius az összeírásra való ívet, melyet átadva a bírónak, rám parancsolta az összeírást. A bíró az ívet nekem elhozta, és a jegyző parancsolatát teljes birói tekintéllyel közölte velem. Az ívet nem fogadtam el. Per lett belőle. Beidéztek a szolgabírói hivatalba. A szolgabírói hivatalban találtam a jegyzőt és a bírót, a kik nyakorján módra úgy föntartották a fejüket, akár csak sétapálczát früstököltek volna.

Kezdődött a tárgya's: 1) Miért nem jelentem meg az első idézésre, s hogy mérészeltem

tornyos kötött sipka büszke úrnak a fiáé, ki csak divatból adta fiát nyilvános iskolába (ilyen divat is van), de a mellett ugyancsak fejébe verte az ősi erényt, a lustaságot. Az az egymás mellett csüngő tollas kalapocska, meg lyukas szalmakalap is, de különböző dolgokról tudnának beszélni!

Mikor aztán az ember a teremben körülnéz, maga előtt látja a sápadt beteget, a büszke úr fiát, a jó szülők gyermekét, elvonul lelki szemei előtt az a sok különféle családi tűzhely, a honnan ezek összejöttek s a hova vissza fognak térni. Látja itt a szűk pinczelakást, vézna, csontos lakóival, tisztátalan, avult bútoraival; kicsiny asztalkáját sovány ebédjével, melyet mogorván, elégedetlenül fogyasztanak el a körülülők; amott az emeleti utcazi lakást esillárjaival és pamlagjaival, mosolygó vagy büszke, kopogva járó lakóival, akik végig-végig járják a nagy, simapadlós szobákat és szidják amazokat az elégedetlen munkásokat. Gyermekeik pedig azalatt itt ülnek az iskolában, egymás mellett. A tanító elgondolja magában, hogy majd ha ezek nagyok lesznek, ők is úgy szemben fognak állani egymással, mint most a szüleik. Elgondolja magában, hogy nem lehetne-e, nem volna-e jó ennek valahogy elejét venni?

A gyermekek maguk még nem tudják azt az óriási különbséget, ami az embereket a világban

azt mondani, hogy a tanügyben a szolgabíró nekem nem parancsol? Felelet: az első idézésre azért nem jelentem meg, mert az idézésben nem volt kiírva, milyen ügyben hivat a szolgabíró úr és mert akkor gyengélkedtem. Hogy szolgabíró úr nekem mint tanítónak nem parancsol, azt nemcsak a bíró előtt mondtam, de azt most is mondom. Uraim! azt hittem, hogy menydörög, olyan dörgés volt minden sarokban. Különfélék után azt mondta a szolgabíró, hogy ő nekem olyan úr, kinek joga van, engem 24 óra alatt az iskolaépületből kidobtatni és becsukatni. Igen — mondám — mint polgári embert, ha vétkezném, joga volna ezt velem megcselekedni, de velem mint tanítóval, nem; csak felsőbb tanügyi hatóság felhatalmazásával tehetné ezt. Mondok én is egyet: én iskolámban olyan úr vagyok, hogy ha szolgabíró úr engem ott háborgatna és úgy sértegetne mint most, én onnan nem 24 óra alatt, de 5 percz alatt jogosan kidobnám. — A további polemiát nem folytatom.

A tankötelesek összeírására vonatkozó részletet oda módosította a szolgabíró a jegyző tollbamondásával, hogy: miután a tankötelesek összeírására vonatkozó kimutatás elkészítéséhez a kellő adatokat leginkább a tanító szolgálhatja ki, azért a tanító a beküldött kimutatások kellő kitöltését szoros kötelességének tartsa. Nem oda Buda, mondám: a szolgabírói hivatalnál gyártott rendeleteknek nem fogok engedelmességek, mert bünt követnék el a tanügy iránt. A per végén — 20 frtnyi bírság lefizetésére, külömbeni 8 napi elzárásra lettem elítélve. Eme ügyemet 5 frtért az ügyvédem rendbe hozta.

Miután ezek után sem készítettem el az össze-

ezerfelé szakítja egymástól. Még ő bennük nincs meg az a százféle érdek és kaszt, amely annyi bajnak az okozója. De a csirája már meg van. A szépruhás fiú csodálkozva, idegenkedve tekint a kopott kis szomszédra, és szívesebben pajtkodik a maga szőrűvel, habár az csintalan, engedetlen és lusta. A szegényebbje pedig bizalmatlankodva, félnéken nézi az ujruhásat, akit nevelő kísér mindennap az iskolába. Ezt a csiráát nem szabad engedni, hogy nagyra nőjjön. A társadalmi osztályok közötti óriási különbség és egymás elleni gyűlöletnek az alapja a népiskolában rejlik. Már itt kezdenek a különféle elemek egymástól szétválni; már itt kezdődik egymás kicsinylése, az egymás iránti féltékenykedés, bizalmatlankodás, irigység, lenézés. Ezek megszüntetésére a tanító nagyon sokat tehet. Először a külső, másodsor a belső által.

A külső által úgy, hogy megköveteli az úri gyermekektől az egyszerűséget. Mindenki tisztá, de egyszerű ruhában járjon. Csecsebecsék, gyűrűk, aranyos fülönfüggők s más ily felesleges czifraságok az iskolában csak arra valók, hogy a szegényebb sorsúak irigykedését felkeltsék. A szegényekre pedig úgy hasson, hogy azok legalább tisztán és izlésesen járjanak. Akkor a különbség nem fog oly nagyon feltűnni.

írási lajstromot, sőt mi több, még egy bátrabb collegámat is arra birtam, hogy ne készítse el, más utat választott a szolgabíró. Ime másolatban:

3007 sz.
85

Főtisztelendő X. Y. esperes-plébános

N.-ben

A sz i, valamint l i körjegyzők jelentése szerint a v i és a l i községek tanítói a tankötelesek összeírására vonatkozó kimutatások összeállításánál a segédkezést megtagadták; miután pedig a kellő adatokat leginkább a tanítók szolgáltatják, tisztelettel megkeresem a főt. esperes urat, miszerint a mellékelt nyomtatványokat a v i tanítónak foganosítás és a legrövidebb idő alatt hivatalomhoz való felterjesztés végett kiadni, és másrészt a jövő iránti tekintetből az esperessége alá tartozó községi iskolák tanítóinak szigorúan meghagyni sziveskedjék, hogy a körjegyzők, illetve ezen hivatal által hozzájuk beküldött kimutatások kellő kitöltését szoros kötelességüknek tartsák.

N. N. főszolgabíró

Ezen rendelet előtt sem hajoltam meg, a kimutatást nem készítettem el. A bíró készítette el az esperes rendeletére.

Ebből az domborodik ki leginkább, hogy a sok népiskolai előljáró nem ismeri a törvényeket és rendeleteket, és hogy a hány az előljáró, annyiféle a törvény és rendelet magyarázata. Kérdem, mire való annyi sok előljáró, mikor a tanítón kívül nincs kinek parancsolni, és ha van kinek parancsolni, de nincs, aki köteles volna engedelmeskedni?

De leginkább hathat a belső által. Egymás megbecsülésére, tiszteletére, egymás iránti jóindulatra szoktassa őket. Ezt pedig úgy éri el, hogy ő maga is mindenikkel egyformán, érdeme szerint bánik. A szegénynek a feleletét ugyanoly szigorral bírálja mint a gazdagét, a gazdagra ugyanazon büntetéseket alkalmazza, mint a szegényre. Úgy szoktassa őket, hogy belássák, miszerint az életben az emberek egymásra vannak utalva.

Tornyos sipka, rongyos szalmakalap, himzett felöltő, lyukas kendő szépen megférnek egymás mellett a fogason. Gazdag gyerek, szegény gyerek csak elülnek valahogy egymás mellett a padban. De jóra csak akkor fordul minden, ha együtt lesz mindakettő tanítója szívében is. — A gyermek nagy kritikus, akár selyemharisnyába legyen bujtatva, akár mezitláb járjon. Az egyik azonnal észreveszi, hogy neki itt privilegiumai vannak, a másik rögtön megérezzi, hogy ő itt csak hamupipóke. A szeretetet pedig affektálni nem lehet. Ha egyéni célok vezetnek bennünket, soha sem leszünk egyformák a különféle gyermekek iránt, soha sem fogjuk őket egyformán szeretni. De aki nevelni akar, aki a paedagogiáért lelkesedni tud, az felreveszi az egyéni célokat.

Cenner Lajos.

Most sok a parancsoló, kevés az engedelmeskedő, tehát babiloni zürzavar van. Ideje volna már e viszonyt megfordítani!

Hogy engem olyan gyorsan, és nem is rám tartozó ügyért ennyire zaklattak, és pláne még 20 frtra meg is birságotak, ezen nem csodálkozom, mivel minden szegény tanítóra ilyen — gőzerővel hajtott gyorsasággal szoktak ily eljárást alkalmazni; — pláne, ha védekezni is merészel; de hogy községi előljárók, iskolaszéki tagok, felügyelők iránnyában a reájuk szabott kötelességek nem teljesítéseért nem ezen szigorral járnak el, azt magamnak megmagyarázni, és ezt felfogni nem vagyok képes. Ezek talán ünnepélyes tisztjük miatt nem kötelezhetők a kötelesség teljesítésére.

Mig a törvényben és szabályrendeletekben kiszabott kötelességeknek az érdeklettek nem tesznek eleget, mig teljes erélyvel nem lépnek fel azok ellen, akik kötelességük teljesítésében nem kellőképen járnak el, addig a népiskolától nem kívánható — mert nem érhető el — amaz eredmény, a milyent ezek felmutatni hivatva vannak.

Hiába, a mai kor kívánalmai szerint cselekedni, és a tanítói kötelességeknek megfelelően eleget tenni úgy, hogy a tanító a gyermekből olyan embert képezzen, aki az emberi társadalomban a fennálló viszonyok és eszményi állapotok színvonalán legyen, erre csak olyan tanító képes, aki a megfelelő képzettség mellett a kellő segédeszközök birtokában van, és a kinek a munkájában mások is segédkeznek.

Bielek P. Antal.

(Folyt. köv.)

Egyesületi élet.

A pécsesperes-kerületi róm. kath. tanító-egyesület f. hó 16-án tartotta meg őszi közgyűlését Püspök-Bogádon.

Ftdő *Károly Ignác* pécs-budakülvárosi esperes-plébános úr, mint elnök, üdvözlőlvén a teljes számban (10) megjelent tagokat, bemutatja az egyesület új tagjait.

Báthory József, a testület jegyzője megköszöni a testület eddigi bizalmát és kéri, ruhazzák másra a jegyzői tisztet; mire a teendőkkal Schäfer Károly, szabolcsbányatelepi tanítót bízták meg.

Ftdő *elnök* úr fölolvassa az ez alkalomra irt értekezését. Üdvözlöli a tanítókat, mint »a keresztény irányú nevelés és oktatásban szeretett pályatársait, kiknek szent kötelességük a gyermekek nevelése és oktatása által a nép igazi boldogságát előmozdítani.«

Röviden eseteli a XVIII. század utolsó tizedének nevelési irányát, mely Krisztust és szent vallását az iskolákból száműzte, és a mely irány hatása alatt nevelésügyünk még ma is senyved.

Az annyira magasztalt klasszikus pogány kor íróinak műveiből vett idézetekkel és a történelemből merített példákkal illusztrálja, mi volt az emberiség Krisztus előtt és a keresztény vallás nélkül, és úgy ezekből, mint korunk mindsűrűbben fölmerülő tüneményeiből levonva a tanulságot, rá-

mutat, hova fog sülyedni az emberiség, ha elfordul Krisztus- és szent tanától.

Fölvívja a tanítókat, hogy a kath. egyház és a valláserkölcös nevelés ellen irányult támadásokkal nyíltan szálljanak szembe és híven ragaszkodva a róm. kath. anyaszentegyház elveihez, mindenkor a legnagyobb lelkiismeretességgel igyekezzenek szent kötelességüknek megfelelni; »mert — ugymond — ezt kívánja tőlünk Isten, a haza és a szülők, ezt saját lelkiismeretünk!»

A ftdő elnök úr felolvasását a gyűlés élénken megéljenezte.

Most *Réder János*, árpádi tanító tartott ékes nyelvvezetést a ftdő felolvasását a magyar nyelv tanításáról a nem-magyar tannyelvű népiskolákban; mire a testület kimondta, hogy szíven fekszik a magyarosítás és első sorban a szülőket óhajtja megnyerni a magyarság ügyének az által, hogy az idegen ajkuakban szeretetet és hálát kelt a magyar nemzet iránt és beláttatja velők a magyar nyelv tudásának hasznosságát, illetve nem tudásának káros következményeit. Kimondja, hogy a II. osztálytól fogva minden tantárgy magyarul tanítható és fölkéri az egyházmegyei hatóságot, ne akadályozná ezen határozatának kivitelében.

Az osztatlan népiskolákban szakkönyvecskék ne használtassanak, hanem a reáliák a Mócsi-Petrovác-Schultz-féle olvasókönyv alapján taníttassanak.

A testület jegyzőkönyvi kivonatot küld a szent-István-társulatnak azon kéréssel, keresné meg az országosan és az egyesület által elismert tudományú kath. tanfőúr, Schultz Imre képezdei tanár urat, az iránt, hogy a szerzőtársaival kiadott magyar olvasókönyvhez függelékül szótárt készítsen olyformán, mint ezt Vizer Endre »Szülőföldisméjében« (Baranya-megye) használja.

Miután az egyesület tudomása szerint Schultz úr bizatott meg a Bárány-féle olvasókönyv (abc) átdolgozásával, fölkéri az egyesület, venné tekintetbe azon óhaját, hogy:

1) az irva-olvasási anyag írott betűi úgy az olvasókönyvben, mint a fali olvasóablán megfelelő vonalak közé irassanak;

2) az olvasókönyvben (és az olvasóablán is) egy és ugyanazon betű ne használtassék két vagy éppen több alakban;

3) egyik-másik olvasási gyakorlatban ne forduljon elő később ismertető betű;

4) minden írott betűnél meghuzassék az elő- és utóvonat, és a szókban a betűk összekapcsolatassanak.

Azon indítvány, hogy a gyermekek emlékeztetének támogatására minden betű mellé tétessék képe oly tárgynak, mely tárgy nevének első hangja a tanítandó betű hangja legyen, azon indokolással, hogy a könyvet szerfőlött megdrágítaná, elvettetett. (E sorok írója azon véleményben van, hogy egyszerű, néhány vonalból álló, de azért könnyen fölismerhető kép, éppenséggel nem drágítaná a könyvet.)

Azon kérdésre: »Minő befolyás engedhető meg a kir. tanfelügyelőnek kath. népiskoláinkban?« —

odanyilatkozott a testület, hogy a kir. tanfelügyelőnek csupán felügyeleti joga van; bárminemű ügyben az egyházmegyei hatóság kéressék föl intézkedésre.

Miután a philoxera roppant pusztítást visz véghez megyénk majdnem minden részében, úgy hogy rövid egy-két év mulván a most még dúsan fizető szőlők helyét kopár területek foglalandják el, ftdő elnök úr indítványára elhatározta az egyesület, hogy megkéri az egyházmegyei hatóságot, keresné meg a kormányt az iránt, hogy a népnek olesón juttasson oly nemes facsemetéket, melyekre e talaj legalkalmasabb, hogy így befásítatván a kipusztulandó szőlőterületek, újabb megélhetési forrás biztosíttassék a népnek.

Schäfer Károly fölvívja a testület figyelmét a nsgos és ftdő dr. *Komlóssy Ferencz*, országgyűlési képviselő úr, a »Népnevelő« szerkesztője által az egyetemes tanítógyűlés alkalmával megpendített nagy horderejű eszmére: *egy jövőre megtartandó kath. tanítógyűlésre*; fölolvassa a »Népnevelő« 32. számában dr. *Gyürky Ödön* úr tollából folyt: »A munka kezdetén« című cikket, kéri az egyesületet, tenné ez ügyet magáévá és nyilvánítsa a »Népnevelő«-t hivatalos közlönyének, amit az egyesület lelkesedéssel és egyhangulag elfogadott azon hozzáadással, hogy megkéri a »koronát«, ajánlaná a ftdő plébános uraknak, rendelnék meg a »Népnevelőt« iskolájuk számára.

Fölolvasta továbbá *Schäfer Károly* a »Népnevelő« nsgos szerkesztőjének lapja 16. számában a »kath. tanítók országos árvaháza és aggjainak menedékháza« érdekében közzétett cikket, mit a testület élénk tetszéssel fogadott. A fölolvásás befejezése után *Schäfer Károly* megnyitotta a gyűjtést. (L. Gyűjtés.)

Hogy a gyűlést követő ebéden toaszt meg jó kedv volt elég s hogy derék házi gazdánk, a p-bogádi tanító, Báthory úr mit sem mulasztott el vendégeit a legjobb hangulatban megtartani, azt — úgy hiszem — mondani is fölösleges.

Szabolcsbánya, 1890. szept. 17-én.

Vasastelepi S. Károly.

Iskolaszentelési ünnep.

Igen örvendetes jelenség városunk tanügyi életében, hogy ismét egy ujonnan, a kor minden követelményeinek megfelelő palotaszerű iskola épült, és folyó hó 14-én a szent Lélek ünnepélyes segítségül hívása után a tek. városi hatóság, az iskolaszék, számtalan szülő és az összes róm. kath. elemi iskolás gyermekek jelenlétében felszenteltetett.

Első sorban egy fiúcska mondott köszönetet a tek. városi törvényhatóságnak iskolatársai nevében, hogy részükre e díszes iskolát emeltette.

Majd a közkedveltségű, igen tisztelt *Drescher Ede* polgármester urunk, az iskola folyosójáról rövid, de igen emelkedett beszédben figyelmeztette a szülőket, hogy: miután a város meghozta az áldozatot és nem kimélve költséget — emeltette e díszes iskolát, ők is tartsák szoros köte-

lességüknek, hogy gyermekeiket szorgalmasan iskolába küldjék; okszerű, példás kiképzetéséről s neveltetéséről lelkiismeretesen gondoskodjanak. A jelen kor megköveteli mindenkitől, hogy vele haladjon, különben elmarad és irgalom nélkül eltapostatik. — Átadta az iskolát ngs *Berényi* Dániel apát úrnak, mint az iskolaszék elnökének és az iskolák igazgatójának,

Ezek után ngs. apát úr mondott szívképző és nemesítő beszédet. Köszönetet mondott a városi tek. törvényhatóságnak, az iskolaszéknek, és minden egyesnek, ki szóval vagy tettel elősegítette az iskola létesíthetőségét; de különösen kiemelte — az érdemekben gazdag — városunk fejét, tek. polgármester urat, ki — a városnak nem igen fényes anyagi helyzete dacára — képes volt módot találni, hogy e díszes iskola fölépíthetessék.

Utána egy leányka mondott iskolatársnői nevében szintén köszönetet; mire a tantermek és az irodahelység egyenkint beszenteltettek.

Adjon az Isten minden városnak ily nemesen gondolkozó, áldozatkész törvényhatósági testületet és annak oly fáradhatlan, minden nemesért fennlen lelkesülő és tetterre kész főnököt! Éltesse az Isten őket a tanügy előmozdítására, városunk mindenemű javára még igen-igen sokáig!

Baja, 1890. szeptember 18-án.

Vida Dániel.

Irodalom és művészet.

— **Ismeretterjesztő olvasókönyv** a kis városi és falusi ismétlő (vasárnapi) iskolások — a 12—15 éves, mindkét nembeli tanuló ifjúság részére. Szerkesztette *Kálmán Károly*, tanító. Szegszárd, 1890. Ára kötve 50 kr. — Olvasókönyvek, melyek bizonyos néposztálynak szánvák, mindig birnak methodikai becsesél, föltéve, hogy a szerzők ezt a könyvek szerkesztésénél szem elől nem tévesztették. Ha a könyvek a tudomány azon színvonalán állanak, a melyet a szerzők maguk elé eleve kitűztek, és attól egy hajszálnyira sem térnek el: akkor ezen könyvek megérdemlik figyelmünket és méltatásunkat; megérdemlik azt, hogy minél szélesebb körökben forogjanak közkezen. Az általam most mondottak igen ráillenek a fönntebb bemutatott olvasókönyvre. — Nagy mértékben elégti ki az az olvasót; a fölvevő tárgyak, azok iránya és hasznossága elég bizonyosság arra nézve, hogy a fönntebb jelzett olvasókönyv a kis városi és falusi ismétlő iskolások számára elfogadtassék és használatba vétessék. »Üttörőnek« mondja magát a szerkesztő, de dicséretére válnék ily könyv szerkesztése a már e téren gyakorlott más szerzőknek is. A könyv rendszeresen állítottott össze, áll hét szakaszból; az olvasmányok mind életbevágók, erkölcsnemesítő, mindenre fordítottott figyelm, a mi csak a gazdának és a kisebb iparosoknak javukra szolgálhat. A könyv keretében oly hasznos adatok foglalnak helyet, a melyek méltán megérdemelték a nyomdai festéket, és a melyek sorozata a könyvnek praktikus értéket nyújt. —

A fölvevő tárgyak, u. m. honpolgári jogok és kötelességek ismertetése, földünk ismertetése, különös tekintettel hazánkra, a nyelvtan, a számolás, a természetben előforduló tűnemények ismertetése, a gazdaszat, mind egytől-egyig arra valók, hogy a kisvárosi és falusi leendő honpolgárokat a józan gondolkodásra, a szükségesnek és hasznosnak megismerésére oktassák, a könnyen hívóket a veszélytől megóvják és visszatartsák; a szilárd jelleműeket pedig elhatározottságukban még jobban megerősítsék. Az ily olvasmányok ajánlásra méltók, mert ezekből a gyermek valódi életet tanul, a visszatartó characterek oly színben festetnek, hogy a gyermeket, a még romlatlan gyermeket minden bizonynyal megórzik a romlástól, az erkölcsi és anyagi pusztulástól; az olvasmányokból tanulja meg a haza kis népe, hogy az erényes ember birhat nyugodt és tiszta lelkiismerettel, és hogy minden rossz, minden gonoszság előbb-utóbb isteni büntetést von maga után. — A könyv kiállítása esinos, a betűk elég nagyok és tiszták, csak egyet kár volt kihagyni, ugyanis nagyon emelte volna a könyv értékét és hasznosságát, ha helylyel-közzel nyomtatott ábrákkal látta volna el a szerző a könyvét. Különben csak gratulálni lehet a szerző ügyes és czélszerű beosztásának, és kívánjuk, hogy könyve minél több kézen forduljon meg, és minél több kiadást érjen. — *Viszolay István.*

— **Önképzésünk akadályai** című tanulmányon október hó elején hagyja el a sajtót, melyre ezennel előfizetést nyitok. A mű 10 fejezetben kimutatván a tanítók szellemi és anyagi emelkedésének legerősebb akadályait, az idevágó jeles paedagogiai munkák vezérlete mellett útmutat egyszersmind arra is, hogy ezen akadályok ledöntetvén, mily intézményekkel pótolgassanak, hogy a tanítók — a tanügy emelésére döntő befolyású — szellemi és ez által anyagi emelkedéséhez hozzájáruljon. — A kik az 1 frt előfizetési díjat póstautalványon beküldik, a művet portómentesen kapják. Tisztelettel *Ada* (Bács m.), 1890. szept. 20. *Dreiszigler Ferencz*, r. k. tanító.

— **Értesítés.** A Józsa Sándor-féle *Számtani Vezérkönyv* (I—II. oszt. tananyaga) kapható szerzőnél Gyergyó-Ditróban (Csik-m.) Ára 1 frt 40 kr.

— **Szellemi sziporkák.** Eredeti élcetek, ötletek, szellemes szójátékok, adomák, kedélyes gratulációk, dedicációk és felköszöntések gyűjteménye *János deák* irodalmi hagyatékából. Esztergom, Kiszlingstein János bizománya. Ára 25 kr. — Szellemes kis füzet, mely nemcsak mulattató, de oktató és tanulságos is. Minden hihetőség szerint egy mélyen érző jeles tanfőféru hagyatéka ez, melyben a tanítói pálya terhes és tövises oldalai, markans vonásokkal és éles sarczammussal vannak jellemezve. Nagyon sok megszívlelendőt találhatnak benne azon intéző körök, a melyek a néptanítók nyomorult helyzete fölött vállat vonnak, olvasóink pedig, főleg most az egyetemes gyűlés után, bő anyagot nyernek a helyzet illusztrálására. Megérdemli a tömeges pártolást.

Gyűjtés

a kath. tanítók orsz. árvaháza s aggjainak menedékházára:

A pécsesperes kerületi r. k. tanítóegyesület gyűjtése.

Károly Ign., pécsbuda-külv. esp.-pl.	3	frt	—	kr.
Báthory József, püspök-bogádi tan.	1	»	—	»
Brogli József, romonyai tanító . . .	1	»	—	»
Gyulay József, kövágó-szöllősi tan.	1	»	—	»
Kollár Ignác, somogyi tan.	1	»	—	»
Pfeffermann Gáspár, szabolcsi tan.	1	»	—	»
Schäfer Károly, szbányai t. (gyűjtő)	1	»	—	»
Schmidt János, töltősi tan.	1	»	—	»
Taky Gyula, szabolcsi tan.	1	»	—	»
Wexler István, magyar-sórosi tan.	1	»	—	»
Puchy József, récskei kt. nagyobb bizottsági tag, a besztercebányai r. k. tanítók Szélnyén tartott közgyűlésén gyűjtött	4	»	—	»
Hozzájárultak: Klein Károly 60, Klein Jenő 50, Machovits I. 50, Vykopal Antal 50, Béres Andr. 20, Szliaczky I. 20, Laczko Fer. 20, Hergott Adolf 20, Novák Ign. 20, Mascián Márton 20, Berger Károly 20, és Puchy József 50 krral.				
Eddigi gyűjtés	783	»	48	»
			és 4 drb	⊕
Összesen	799	frt	48	kr.
			és 4 drb	⊕

VEGYESEK.

A tanítói nyugdíjtörvény revizio törvényjavaslatának rövid méltatása cz. alatt *Bertalan Vincze* derék munkatársunktól egy közleményt hoztunk lapunk 32. számában, mely a *vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium* figyelmét vonta magára, mert annak *elnöki hivatalától* a köv. sorokat vettük: A „Népnevelő” e hó 13-án megjelent számában »a tanítói nyugdíjtörvény revizio törvényjavaslatának rövid méltatása« czimmal egy cikk közöltetik, a melynek tartalma egyáltalán nem felel meg a valóságnak, s a mely által a népiszkolai tanítók testülete félre is vezetetik. (? Szerk.) — Az országos tanítói nyugdíjtörvény módosítására vonatkozó javaslat végleges szövegezését ugyanis az késlelteti, hogy főképpen a nyugdíjalapba fizetendő évi díjak mennyiségének megállapíthatása czéljából szükséges szakértői számítások még be nem fejeztettek. A kormány tehát eddigelé még semmiféle, erre vonatkozó javaslatot el nem fogadhatott s következésképpen ily értelmű javaslat a czikkirő rendelkezésére sem állhatott. Egyébiránt általánosan és nevezetesen a tanítótestület megnyugtására kijelenthető, hogy a tanítói nyugdíjalap tőkái és jövedelmei kizárólag rendeltetések czéljaira fordítottak ez ideig, és fordíthatnak ezután is, s hogy abból sohasem szándékolttatott a 300 frt évi fizetést nem élvező tanítók fizetésének az 1868: 38. t.-cikkben meghatározott minimális vagy bármily összeg erejéig való kiegészítése.

Kézimunka a fiúiskolában. A népnevelés férfait ujabban nálunk is sűrűbben kezdi foglalkoztatni a kérdés, hogy a mint külföldön már több helyen megvan: az iskola tanítson a sok elméleti tudás mellett egy kis kézi ügyességet s praktikus munkát is. Kivált a népnevelés terén fontos ez, de hasznos lehetne a középiskolában is, mert nemcsak hogy nemzetgazdasági előnnyel jár, hanem paedagogiai eredménye is komoly figyelemre méltó: Növeli a munkakedvet, tevékenységre szoktat, mely üdülés a szellemi munkában kifáradt idegeknek s megmenti, mert elvonja az ifjút az időtöltés sokféle káros módjától. Legfontosabb hivatása lehet azonban a mesterségek tanításának a polgári iskolában, mely úgy is a leendő iparosok és kereskedők iskolája kellene, hogy legyen. A tanuló e műhelyórák alatt nemcsak hogy leendő pályájára tanulná meg a szükséges elemeket, hanem alkalom nyílnék arra is, hogy hajlamai szabadon fejlesztesse és megszeresse az ipar egyik vagy másik ágát. S talán-talán azt is könnyeben megszokná a folytonos munkálkodás közt, hogy az iparos pálya, mely becsületes munka mellett biztosabban termi az anyagi boldogulást is, éppen nem lealázó. Németországban, melynek példája annyiszor befolyásolta iskoláinkat, fölkarolták az eszmét s Lipcsében tanárok s tanítók számára nyaranta rendeznek iparos-tanfolyamokat. Az idén két magyar tanár is résztvett e tanfolyamban. Ott szerzett ismereteiket másokkal együtt érvényesíteni is szándékoznak, a budapesti Aranyossy-féle polgári s kereskedelmi iskolában, melynek nyilvánossági joga s az új tanévre száznál több tanulója van. Ez iskola lesz hazánkban az első, mely fölkarolja a kézimunkát. Tanítani fognak asztalos-munkát, karton-munkát s könyvkötést, fa-faragást és mintázást. Az iskola-műhely nem sokára megnyílik a Nagykorona-uteza 13. sz. alatt.

Praktikus iskolai föladvány. A Páris melletti *meudoni* leányiskolában egy tanító ez évben a következő feladatot adta a növendékeknek. »Hogy készítik a rostbeefőt? S hogyan az ürügout-t?« Egy francia lap üdvözli e kísérletet, mely a leánynevelést praktikus dolgokra irányítja s a mellett szólal föl, hogy a háztartási teendőkben és a kézi munkában alaposabb oktatást kellene adni a leányiskolákban. A lap ezután elítéli a tanítónői bizonyítványok utáni vadászatot, minek következtében Franciaországban jelenleg nem kevesebb mint 50,000 foglalkozás nélküli tanítónő van. A tanításhoz szükséges ismeretek nagyrészen fölöslegesek a háziasszonyra nézve; sokkal fontosabb rá nézve a női kézimunkák, a konyha és a háztartás ismerete.

Szentképecskéket, rózsafüzéreket, érmecskéket és más apró devotionáliákat dús választékban és jutányos áron kaphatni **Weisz Frigyes** norinbergi- és diszműárúk üzletében, Budapesten, IV. ker., kecskeméti-uteza 12. sz. — Részletes árjegyzék és kívánatra nagyobb választék mindenteléből bérmentesen küldetik.

„Ne feledkezzék meg kérem a kath. tanítók árvái- és aggjairól.”

